

شخصیت متهم

مؤلفین:

شهاب‌الدینی احمدی

دانش‌آموخته کارشناسی حقوق جزا و جرم‌شناسی
دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)

دکتر آرش قدوسی

دانشیار و متخصص پزشکی قانونی، مرکز تحقیقات سلامت جامعه،
دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)

دکتر علی یوسف‌زاده

استادیار گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی
دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)

سرشناسه	:	نیلی احمدی، شهاب، ۱۳۵۵ -
عنوان و نام پدیدآور	:	شخصیت متهم / مولفین شهاب نیلی احمدی، آرش قدوسی، علی یوسفزاده.
مشخصات نشر	:	اصفهان: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خوراسگان، معاونت پژوهشی، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۲۴۰ ص.: مصور (بخشی رنگی)، جدول، نمودار.
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۷۱۰-۵۱۱۰-
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۲۳۷.
موضوع	:	جرم و جنایت -- ایران -- جنبه‌های روانشناسی
موضوع	:	Crime -- Iran -- Psychological aspects
موضوع	:	روان‌شناسی جنایی
موضوع	:	Criminal psychology
موضوع	:	شخصیت -- جنبه‌های روان‌شناسی
موضوع	:	Personality -- Psychological aspects
شناسه اسروده	:	قدوسی، آرش، ۱۳۴۶ -
شناسه افزوده	:	یوسفزاده، علی، ۱۳۵۴ -
شناسه افزوده	:	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خوراسگان، معاونت پژوهشی
رده بندی کنگره	:	۳۹۷ ش ۹ ص ۳ / HV۶۰۸۰
رده بندی دیویی	:	۳۶۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۱۲۱۶، ۳

ناشر: معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)

نشانی: اصفهان، خیابان جی، صندوق پستی: ۸۱۵۹۵-۱۵۸

تلفن: ۰۹-۳۵۳۵۴۰۰۱-۰۳۱، فاکس: ۰۳۱-۲۵۳۰۴۰۶۰-۰۱ Email: info@khuisf.ac.ir

شخصیت متهم

مؤلفین: شهاب نیلی احمدی - دکتر آرش قدوسی - علی یوسفزاده

مدیر تولید: فاطمه دادرس

طراح جلد: آزاده اقبری

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۷

چاپ: پارسیان تکثیر

قیمت: ۳۰۰۰ تومان

© حق چاپ برای مولف اول محفوظ است.

مرکز فروش: ۰۳۱-۳۶۶۳۱۳۸۲

فهرست مطالب

.....	مقدمه	۱۵
.....	مقدمه جناب آقای محمدی	۱۹
باب اول: شخصیت		
.....	قسمت اول: تعاریف	۲۳
.....	فصل اول: صفات	۲۵
.....	فصل دوم: تعریف جامع شخصیت	۲۷
.....	مبحث اول. روش های شناخت شخصیت	۲۸
.....	مبحث دوم. درونگرایی و برونگرایی	۲۹
.....	مبحث سوم. تفاوت و همبستگی ویژگی های شخصیتی	۳۲
.....	فصل سوم: مفهوم شخصیت	۳۶
.....	مبحث اول. نظریه های برخی از دانشمندان در خصوص شخصیت	۳۶
.....	بخش اول. نظریه بقراط در خصوص مفهوم شخصیت	۳۶
.....	بخش دوم. نظریه افلاطون در خصوص مفهوم شخصیت	۳۷

۳۸	بخش سوم. نظریه ارسطو در خصوص مفهوم شخصیت
۴۰	بخش چهارم. نظریه فرانسیس بیکن در خصوص مفهوم شخصیت
۴۲	بخش پنجم. نظریه دکارت در خصوص مفهوم شخصیت
۴۳	بخش ششم. نظریه دیوید هیوم در خصوص مفهوم شخصیت
۴۴	بخش هفتم. نظریه ژان ژاک روسو در خصوص مفهوم شخصیت
۴۶	بخش هشتم. نظریه ویلیام جیمز در خصوص مفهوم شخصیت
۴۷	بخش نهم. نظریه زیگموند فروید در خصوص مفهوم شخصیت
۴۹	بخش دهم. نظریه هنری استاک سالیوان در خصوص مفهوم شخصیت
۵۰	بخش یازدهم. نظریه ویلیام شلدون در خصوص مفهوم شخصیت
۵۲	بخش دوازدهم. نظریه فیلکین ویلیامز در خصوص مفهوم شخصیت
۵۳	بخش سیزدهم. نظریه گوردون ویلارد آلپورت در خصوص مفهوم شخصیت
۵۴	بخش چهاردهم. نظریه ریموند کاتر در خصوص مفهوم شخصیت
۵۷	قسمت دوم: راه‌های شناخت شخصیت
۵۷	فصل اول: عوامل مؤثر بر شخصیت
۵۷	مبحث اول: عامل زیستی
۵۸	بخش اول: ژنتیک
۵۸	بخش دوم: هورمون‌ها
۵۹	مبحث دوم: محیط
۶۰	بخش اول: رحم
۶۰	بخش دوم: خانواده
۶۱	بخش سوم: مدرسه
۶۱	بخش چهارم: اجتماع

۶۳	فصل دوم: ارزیابی شخصیت
۶۳	مبحث اول. تاریخچه ارزیابی شخصیت
۶۴	مبحث دوم. روش های ارزیابی شخصیت
۶۴	بخش اول. ارزیابی صفات
۶۵	بخش دوم. نظریه اسناد
۶۵	بخش سوم. نظریه رفتارگرایی
۶۶	بخش چهارم. پرسشنامه های عقلی- نظری
۶۸	بخش پنجم. پرسشنامه های مبتنی بر تجربه
۷۱	بخش ششم. پرسشنامه های مبتنی بر تحلیل عاملی
۷۲	بخش هفتم. ابزار های ارزیابی فرافکن
۷۳	بخش هشتم. ارزیابی تدریجی
۷۳	بخش نهم. روش های مشاهده
۷۴	بخش دهم. داده های زندگینامه ای
۷۴	بخش یازدهم. مصاحبه
۷۵	بخش دوازدهم. مقیاس ارزیابی عملکرد کلی G.F.
۷۷	بخش سیزدهم. کمی سازی مشاهدات
۷۸	فصل سوم: رفتارهای غیرطبیعی
۷۸	مبحث اول. عکس العمل ها
۷۸	مبحث دوم. اخلاط اربعه
۷۹	بخش اول. مزاج در دیدگاه ابن سینا
۸۱	فصل چهارم: اختلالات و بیماری های شخصیتی
۸۱	مبحث اول. تاریخچه اختلالات و بیماری های شخصیتی

۸۳	مبحث دوم. اختلالات شخصیتی
۸۳	بخش اول. ضداجتماعی
۸۴	بخش دوم. شخصیت وابسته
۸۴	بخش سوم. اختلال سلوک
۸۵	بخش چهارم. اختلال شخصیت اسکیزوئید
۸۵	بخش پنجم. اختلال شخصیت مرزی
۸۵	بخش ششم. شخصیت اسکیزوتایپ
۸۶	بخش هفتم. شخصیت نمایشی
۸۶	بخش هشتم. اختلال شخصیت خودشیفته
۸۶	بخش نهم. اختلال شخصیت وسواسی-جبری
۸۷	بخش دهم. اضطراب اجتماعی
۸۷	بخش یازدهم. فوبی خاص
۸۸	بخش دوازدهم. هراس
۸۸	بخش سیزدهم. انحراف جنسی
۸۸	بخش چهاردهم. میل جنسی کم کار
۸۸	بخش پانزدهم. انزجار جنسی
۸۸	بخش شانزدهم. اختلال تحریک جنسی در زن
۸۸	بخش هفدهم. اختلال نعوظ مرد
۸۹	بخش هجدهم. اختلالات ارگاسمی در زن و مرد
۸۹	بخش نوزدهم. انزال زودرس
۸۹	بخش بیستم. درد جنسی
۸۹	بخش بیست و یکم. اختلال واژینیسموس

۸۹	بخش بیست و دوم. نمایشگری.....
۸۹	بخش بیست و سوم. بچه بازی.....
۹۰	بخش بیست و چهارم. سادیسم.....
۹۰	بخش بیست و پنجم. مازوخیسم.....
۹۰	بخش بیست و ششم. اختلال جنون.....
۹۱	بخش بیست و هفتم. جنون سرقت.....
۹۱	بخش بیست و هشتم. جنون حریق.....
۹۱	بخش بیست و نهم. قمار بازی بیمارگونه.....
۹۲	بخش سی و ام. استعمال خلقی ناشی از مصرف مواد.....
۹۲	بخش سی و یکم. اوبدیتیک.....
۹۳	بخش سی و دوم. روان جنون.....
۹۳	بخش سی و سوم. روان پریشی (یکونیک).....
۹۳	بخش سی و چهارم. اختلالات طبی.....
۹۴	مبحث سوم. بیماری های شخصیتی.....
۹۴	بخش اول. اسکیزوفرنی.....
۹۴	بخش دوم. دوقطبی.....
۹۵	بخش سوم. افسردگی.....
۹۵	بخش چهارم. روان نژندی.....
۹۶	بخش پنجم. روان تنی.....
۹۶	بخش ششم. فوبیا.....
۹۶	بخش هفتم. بیماری های مغزی.....
۹۷	بخش هشتم. اعتیاد.....

باب دوم: شخصیت متهم

- قسمت اول: ارتباط شخصیت با جرم ۱۰۱
- فصل اول: رابطه محیط با جرم ۱۰۲
- مبحث اول. گروه حمایت اولیه ۱۰۳
- مبحث دوم. محیط اجتماعی ۱۰۴
- مبحث سوم. آموزش ۱۰۵
- مبحث چهارم. شغل ۱۰۶
- مبحث پنجم. مکتب ۱۰۷
- مبحث ششم. اقتصاد ۱۰۷
- مبحث هفتم. خدمات ۱۰۸
- مبحث هشتم. تعامل با قانون ۱۰۸
- فصل دوم: رابطه وراثت و جرم ۱۰۹
- فصل سوم: رابطه شرطی سازی و جرم ۱۱۱
- فصل چهارم: رابطه اختلالات شخصیتی با جرم ۱۱۲
- فصل پنجم: رابطه بیماری های طبی با جرم ۱۱۳
- فصل ششم: شخصیت مجرم و مکاتب حقوقی ۱۱۴
- مبحث اول. مکتب کلاسیک ۱۱۴
- مبحث دوم. مکتب نو کلاسیک ۱۱۵
- مبحث سوم. مکتب تحقیقی ۱۱۵
- مبحث چهارم. مکتب دفاع اجتماعی ۱۱۶
- مبحث پنجم. مکتب دفاع اجتماعی جدید ۱۱۶
- مبحث ششم. مکتب اسلام ۱۱۷

قسمت دوم: اهمیت توجه به شخصیت در حقوق کیفری	۱۲۵
قسمت سوم: طبقه‌بندی شخصیت بزه‌کاران	۱۲۷
قسمت چهارم: رابطه درونگرایی-برونگرایی و مجازات	۱۲۹
فصل اول: رابطه درونگرایی-برونگرایی و مجازات در آیینہ گزارش مددکاری	۱۳۱
قسمت پنجم: رابطه شخصیت و مجازات	۱۳۳

باب سوم: پرونده شخصیت متهم

قسمت اول: تعریف، اهمیت و ضرورت تشکیل پرونده شخصیت در فرآیند رسیدگی کیفری	۱۳۷
قسمت دوم: آثار پرونده شخصیت بر فرآیند رسیدگی کیفری	۱۳۹
فصل اول: پیش‌بینی آئینی	۱۴۰
فصل دوم: پیش‌بینی آمار، دینار	۱۴۳
قسمت سوم: ايسرواسيون (شیوه شناسایی شخصیت)	۱۴۵
فصل اول: ايسرواسيون در محیط آزاد	۱۴۷
فصل دوم: ايسرواسيون در محیط بسته	۱۴۸
قسمت چهارم: شخصیت‌شناسی مجرمین از منظر گرافار	۱۴۹
قسمت پنجم: جایگاه شخصیت در قوانین و مقررات جزایی قبل از سال ۱۳۹۰	۱۵۳
فصل اول: جایگاه شخصیت در قانون اساسی	۱۵۴
فصل دوم: جایگاه شخصیت در آئین‌نامه زندان‌ها مصوب ۱۳۸۴	۱۵۵
فصل سوم: توجه به شخصیت در پرتو قوانین و مقررات ویژه اطفال	۱۵۷
فصل چهارم: نقش توجه به شخصیت در کیفیات مخففه	۱۵۸
فصل پنجم: نقش توجه به شخصیت در تعلیق اجرای مجازات	۱۶۰
قسمت ششم: جایگاه شخصیت در قوانین مصوب سال ۱۳۹۲ و بعد از آن	۱۶۱
فصل اول: الزامی بودن تشکیل پرونده شخصیت	۱۶۱

مبحث اول. ماده ۲۰۳ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲.....	۱۶۲
مبحث دوم. مراحل و محتویات پرونده شخصیت	۱۶۴
بخش اول. مراحل تشکیل پرونده شخصیت	۱۶۴
بخش دوم. محتویات پرونده شخصیت	۱۶۵
مبحث سوم. ماده ۲۸۶ قانون آیین دادرسی کیفری	۱۶۹
بخش اول. جایگاه توجه به شخصیت در قوانین ویژه اطفال و نوجوانان	۱۷۱
فصل دوم. اهمیت پرونده شخصیت در مرحله تحقیقاتی مقدماتی	۱۷۳
مبحث اول. تأثیر پرونده شخصیت در بازجویی از متهم	۱۷۳
مبحث دوم. تأثیر پرونده شخصیت در قرار تأمین کیفری	۱۷۴
مبحث سوم. تأثیر پرونده شخصیت در کیفرخواست	۱۷۵
فصل سوم. نقش پرونده شخصیت در کفالسالب آزادی	۱۷۷
فصل چهارم. تأثیر پرونده شخصیت در کیفیت مجازات‌دهی	۱۷۹
مبحث اول. نقش پرونده شخصیت در اعمال مجازات‌های تکمیلی	۱۸۰
مبحث دوم. نقش پرونده شخصیت در اعمال مقررات تعاقب و تکرار	۱۸۱
مبحث سوم. نقش پرونده شخصیت در تخفیف مجازات	۱۸۱
مبحث چهارم. نقش پرونده شخصیت در تعویق صدور حکم	۱۸۳
مبحث پنجم. نقش پرونده شخصیت در تعلیق اجرای مجازات	۱۸۵
مبحث ششم. نقش پرونده شخصیت در صدور قرار بایگانی پرونده	۱۸۵
مبحث هفتم. نقش پرونده شخصیت در آزادی مشروط	۱۸۶
مبحث هشتم. نقش پرونده شخصیت در مجازات‌های جایگزین حبس	۱۸۷
مبحث نهم. نقش پرونده شخصیت در احراز توبه	۱۸۹
مبحث دهم. نقش شخصیت در قاعده درء	۱۹۱

۱۹۲.....	مبحث یازدهم. نقش و تأثیر شخصیت در حدود
۱۹۴.....	مبحث دوازدهم. نقش توجه به شخصیت در اجرای احکام کیفری
۱۹۶.....	فصل پنجم: اهمیت و تأثیر پرونده شخصیت در مسئولیت کیفری
۱۹۷.....	مبحث اول. نقش و تأثیر جنون در مسئولیت کیفری
۱۹۹.....	مبحث دوم. نقش و تأثیر اختیار و اراده در مسئولیت کیفری
۲۰۰.....	مبحث سوم. تأثیر جهل به حکم در مسئولیت کیفری
۲۰۲.....	فصل ششم: تأثیر پرونده شخصیت در ادله اثبات جرم
۲۰۲.....	مبحث اول. نقش توجه به شخصیت در اقرار
۲۰۳.....	مبحث دوم. نقش توجه به شخصیت در سوگند
۲۰۵.....	قسمت هفتم: پرونده شخصیت در حقوق کیفری فرانسه
۲۱۱.....	قسمت هشتم: نتایج پژوهش
۲۱۲.....	فصل اول: نتیجه گیری
۲۱۴.....	فصل دوم: ارائه پیشنهادها
۲۱۵.....	ضمائم
۲۳۷.....	فهرست منابع

بسمه تعالی

«قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى سَبِيلًا»

بگو: هر کس بر حسب اختیار (یعنی و بدنی) خود عمل می‌کند و پروردگار شما به هر که را هدایت کند داناست.
(سوره اسراء آیه ۸۴)

هم‌زمان با تشکیل زندگی، جمع بشر، نیروهایی جهت برخورد با رفتار ناهنجار افراد جامعه شکل گرفت. در طول سال‌های متمادی نحوه عکس‌العمل و برخورد با ناهنجاری‌ها به اشکال مختلف بوده است. اگر سیر تاریخی مجازات را مرور کنیم، درمی‌یابیم که بسیار متنوع بوده و ملاک شایسته و معضات آن نیز گوناگون بوده است. حکومت‌ها در برخورد با مجرمین گاهی به آثار زیان‌بار جرم توجه بیشتری می‌کردند، گاهی به اهمیت جرم برای حکومت و جامعه توجه می‌کردند، گاهی به عوامل جرم‌زا نظر داشتند و به‌ندرت هم به شخص مجرم نگاه می‌کردند.

کم‌کم با شکل‌گیری مکاتب و نظریات مختلف، میزان توجه به مجرم و مجرم‌نیز افزایش یافت. در بدو امر مرتکب به‌طور کلی مورد توجه قرار گرفت و هر مکتب در مورد میزان مسئولیت مجرم و نحوه محاسبه سهم وی در ارتکاب جرم و نحوه مجازات او، نظرات کلی خود را ایراد کرد. با پیشرفت علم حقوق در شاخه جرم‌شناسی و در ادامه، جرم‌شناسی بالینی، بررسی شخصیت متهم و مجرم نیز اهمیت یافت و یکی از اصول علم حقوق تحت عنوان فردی کردن مجازات، مطرح شد. تفهیم مجازات به

این معناست که عدالت کیفری ایجاب می‌کند تا در نحوه برخورد با متهم و مجرم، ویژگی‌ها و خصوصیات و شرایط شخصیتی وی ملاک عمل قرار گیرد. با پیشرفت مطالعات در این زمینه، اهمیت شناخت شخصیت متهم و مجرم، روزافزون شد و علم جرم‌شناسی بالینی به علم روان‌شناسی گره خورد. به مرور لزوم توجه به ویژگی‌ها و شرایط شخصیتی متهم و مجرم در قوانین جزایی کشورهای مختلف، انعکاس یافت و در تداوم این راه بعضاً تشکیل پرونده شخصیت برای این افراد در کنار پرونده جزایی، اجباری گردید و افراد متخصص، مسئول این کار شدند. این روند همچنان تا به امروز ادامه دارد و روزه طرح مباحث و نظریه‌های گوناگون در خصوص این موضوع فراهم شده است. از دایره در قوانین جزایی کشورهای مختلف از جمله ایران، قانون‌گذار در قبال هر مجرم، بکسب گستره مجازات به همراه مکانیسم‌های تشدید و تخفیف قرار داده و دست قضات را در انتخاب و گزینش کمیت و کیفیت مجازات، باز گذاشته است. واضح است که به‌عنوان انتخاب، آن است که متکی بر دلیلی متقن باشد و در این راستا توجه به شخصیت مجرم را می‌توان به‌عنوان یکی از دلایل متقن نام برد. در این عرصه، آنچه جای بحث و بررسی بیشتر دارد، نحوه ارزیابی شخصیت همچنین نحوه دخالت آن در مجازات‌دهی است. بر اساس ماده ۱۸ قانون مجازات اسلامی قضات حکیم رسیدگی‌کننده به پرونده جزایی، باید بر اساس مجموعه فاکتورهای مرجح، نوع، میزان و کیفیت مجازات مجرم را در گستره مجازات قانونی ترجیح داده و انتخاب کنند. بخشی از این فاکتورها مربوط به شیوه ارتکاب جرم و گستره نقض وظیفه و آثار زیانبار جرم است و بخش مهم دیگر شامل ویژگی‌های شخصیتی متهم اعم از سوابق و وضعیت فردی، خانوادگی و اجتماعی و تأثیر تعزیر بر وی همچنین انگیزه و وضعیت ذهنی و روانی او حین ارتکاب جرم و اقدامات بعدی مشارالیه است. بندهای الف و ت ماده ۱۸ قانون مجازات اسلامی مربوط به متناسب‌سازی مجازات و تصمیمات قضایی با خصایص و ویژگی‌های شخصیتی

مرتکب است. علاوه بر این، مواد ۲۰۳ و ۲۸۶ قانون آیین دادرسی کیفری در برخی جرائم مهم، مرجع قضایی را مکلف به تشکیل پرونده شخصیت کرده است. با این وجود جایگاه پرونده شخصیت نزد بسیاری از اصحاب حقوق خصوصاً قضات کیفری، مبهم و نامعلوم است. در صورتی که بتوانیم ویژگی‌های متنوع شخصیتی را به عنوان بخشی از ملاک‌های مجازات دهی و تصمیمات قضایی، ساماندهی و مدرج کنیم تا حد زیادی از اعمال سلیقه شخصی و دخالت روحیه قاضی در روند محاکمه و مجازات می‌جولوگیری کرده و به اهداف عدالت کیفری نزدیک‌تر شده‌ایم.

در اینجا این سؤالات پیش می‌آید که آیا می‌توان از گستره قانونی مجازات، درصد مشخصی را به ویژگی‌های شخصیتی مجرم اختصاص داد؟ آیا می‌توان میزان دخالت ویژگی‌های شخصیتی را در مجازات خاص هر جرم به صورت کمیت مطرح کرد؟ آیا می‌توان با درجه‌بندی میزان سلامت شخصیت افراد، این درجه‌بندی را در شدت و ضعف مجازات قانونی تأثیر داد؟

این سؤالات، انگیزه نگارنده در انتخاب موضوع کتاب و تحقیق و پژوهش در این زمینه بوده است. امید است مورد استفاده خوانندگان گرامی و مرضی خداوند قرار گیرد. خوانندگان محترم بر من منت گذاشته و اینک نظرات خود را به ایمیل Shahabniliahmadi6155@gmail.com یا به تلفن ۰۹۱۳۱۰۲۲۳۹ منعکس فرمایید.